

STREDOVEKÁ LITERATÚRA

SPOLOČENSKÁ SITUÁCIA = Stredovek je obdobím vojen, epidémií moru a iných chorôb, krížových výprav.

Územie Slovenska bolo súčasťou Samovej ríše, neskôr Veľkomoravskej ríše a uhorského štátu. V našej blízkosti existovali tri veľké politické a kultúrne centrá stredoveku:

- Latinský kresťanský západ (Franská ríša)
- Ortodoxný Východ (Byzantská ríša a Kyjevska Rus – krajiny od rozkolu v cirkvi v roku 1054 vyznávali pravoslávie)
- Arabská ríša (krajiny vyznávajúce moslimské náboženstvo)

Prečo sa stredovek označoval ako temné obdobie? .....

Čo je Korán? .....

Čo je Tisíc a jedna noc? .....

Základná **ideológia** stredoveku je **kresťanstvo**, ktoré ovplyvňuje vieru, morálku, myslenie i názory na umenie. Na všetko dohliadala CIRKEV. Cirkevné učenie ovplyvňovalo každodenný život v nepokojnom období stredoveku ponúkalo istotu a vieru v lepšiu budúcnosť. Školy a knižnice vznikali pri kláštoroch.

Čo znamenalo žiť asketický život? (askéza)

Akí boli žobraví mnísi? (kveštári) .....

Románsky štýl: V architektúre prevládajú cirkevné stavby – chrámy, kláštory. Typické boli mohutné a hrubé steny a piliere v oblúkovitých tvaroch.

Gotický štýl: nasledoval po románskom štýle. V architektúre sa vyznačuje už nie tak mohutnými stenami, ale skôr rôznymi farebnými mozaikami a množstvom okien.

Ktorá budova je postavená v románskom slohu? Ktorá je v gotickom slohu?

Znaky stredovekej literatúry: PANOVALO LATINSKÉ : ORA ET LABORA .....

- Ü Nemenné pravidlá krásy, umeleckých postupov a prostriedkov
- Ü Literárne authority: Biblia
- Ü Univerzálnosť (všestranná platnosť Biblie, latinčina)
- Ü Anonymita diel, kolektívnosť
- Ü Nadzmyselnosť (transcendentálnosť)
- Ü Funkčný synkretizmus (miešanie funkcií literatúry)
- Ü Hrdina: rytier a svätec (idealizované typizovanie hrdinu)
- Ü Výrazové prostriedky (alegória, symbol)
- Ü Žánre: náboženské (modlitba, exemplum, kázeň, legenda), svetské (rytiersky epos)

Čo znamená funkčný synkretizmus? .....

Aký význam mala latinčina v stredoveku? .....

Prečo sa nie sú známe mená autorov a vznikali prevažne len anonymné diela? .....

Stredovekú literatúru delíme na:

1. Náboženskú : duchovnú , hrdina je svätec, mních, pustovník
2. Svetskú : hrdina je rytier, kráľ, vojvodca

Aké by mali byť postavy rytiera a svätca? .....

LEGENDA = krátka epická próza, mala byť svedectvom o živote svätca a jeho skutkov za života i po smrti. Hlavné témy legendy sú: ochrana a obhajoba kresťanskej viery, asketický život svätca či odolávanie pohanskému pokušeniu a mámeniu. Hrdina legendy má **ideálne vlastnosti**. Časté sú citácie z Biblie.

EXEMPLUM = je to svetský príbeh počas kázne (bájka, anekdota, poviedka, povest'), ktorý mal nabádať ku kresťanským cnostiam, k mravnosti, k úcte k zákonom i k nadradeným. Najskôr sa povedal vlastný príbeh a potom nasledoval duchovný, alegorický výklad, mravné poučenie. Napr. *Ako bedár ukradol príbory / Gesta Romanorum (Skutky Rimanov)* /učebnica 68/ukážka 3

KRONIKA = v nej je zachytený chronologický sled rôznych príbehov a opisov rôznych udalostí. *Zakladajú sa stredoveké kroniky vždy na historickej skutočnosti?*

Napr. *Anonymova kronika* / učebnica 69/ukážka 4.

Čo zachytáva? .....

Vypracujte rodokmeň kniežaťa Álmoša.

HRDINSKÝ / RYTIERSKY EPOS : nazýva sa aj hrdinskou piesňou – bola to spievaná báseň o hrdinských činoch.

Pieseň o Cidovi .....

.....

.....

..... Ukážka 71/5

ALEGORICKÝ EPOS – Dante Aligieri = Božská komédia .....

.....

.....

.....

.....

..... Ukážka 72/6

